

Agnieszka Łukasik-Turecka

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Lublin

Muzyka w polityce. Piosenki pro i kontra

„Muzyka to inny świat. Zaczyna się tam, gdzie kończą się słowa” – przytacza za Claudem Debussym Dorota Szwarcman¹. Skoro więc polityka to przede wszystkim słowa, czy można połączyć te dwie sprzeczności? Szwarcman przytaczając wypowiedź Witolda Lutosławskiego, mówiącego o tym, że muzyka wyraża jedynie samą siebie, oponuje argumentując, że muzyka jest także grą na ludzkich emocjach; subtelną, ale bardzo skuteczną. Autorka podkreśla, że trudno wyobrazić sobie zarówno obrzędy religijne bez jakiegokolwiek muzyki, jak i demonstracje społeczne bez śpiewania czy choćby rytmicznego skandowania haseł. Zaznacza, że wielokrotnie wykorzystywano muzykę w działalności propagandowej, często bez świadomości ich twórców, jak było to w przypadku dzieł Beethovena czy Wagnera wykorzystywanych przez nazistów².

Waldemar Domański również podkreśla, jak wiele łączy politykę i muzykę: „Tekst nanizany na dźwięki pieśni lub hymnu jest w polityce muzycznym manifestem postaw, wartości, dążeń oraz celów. Śpiew to jedyna forma wyrażania myśli i poglądów równocześnie przez tysiące. Kilka tysięcy ludzi śpiewających pieśń ma moc wodospadu! Z mówieniem jest inaczej niż z pieśnią – w trakcie rozmowy każdy chce coś innego powiedzieć, przekrzykuje, zmienia tempo, zmienia temat. Pieśń ma zaś żelazną konstrukcję, jedną melodię i jeden tekst”³.

¹ D. Szwarcman, *Zaangażowane nuty*, „Polityka”, 2011, nr 41, s. 84.

² *Tamże*

³ R. Radłowska, *Co ma Rocky do Tuska, a Queen do Kaczyńskiego*, (wywiad z Waldemarem Domańskim), <http://krakow.gazeta.pl/krakow/2029020,44425,11632910.html>, dostęp z dn. 29.05.2012.

Trudno wyobrazić sobie dziś kampanię wyborczą bez muzyki. Dżingle i piosenki wyborcze towarzyszą politykom w okresie przedwyborczym z nie mniejszym rozmachem niż reklamy polityczne. Stały się obowiązującą formą komunikowania z wyborcami. Kompozytorzy i autorzy tekstów piszą piosenki na zamówienie, zaś rynek polityczny stał się takim samym rynkiem zbytu dla utworów muzycznych, jak inne.

Muzycy w swych dziełach od lat poruszali tematy dotyczące sfery politycznej. Rok 1989 nie był w tym przypadku rokiem przełomowym, jednak w III RP dodatkowo pojawiło się zjawisko tworzenia utworów na zamówienie, tzw. piosenek wyborczych.

Piosenki kontra

W okresie PRL z powodu cenzury autorzy w zawoalowany sposób przedstawiali swój stosunek do rzeczywistości. Przykładem jest zespół „Kult”, który w utworze „Arahja” ukazał podział polskiego społeczeństwa końca lat 80-tych: „Mój dom murem podzielony/ Podzielone murem schody/ Po lewej stronie łazienka/ Po prawej stronie kuchenka/ [...] Moje ciało murem podzielone/ Dzieś się palców na lewą stronę/ Drugie dziesięć na prawą stronę/ Głowy równa część na każdą stronę/ [...] Moja ulica murem podzielona/ Świeci nadal prawa strona/ Lewa strona cała wygaszona/ Zza zasłony obserwuję obie strony/ [...] Lewa strona nigdy się nie budzi/ Prawa strona nigdy nie zasypia [...]”⁴.

Andrzej Mogielnicki w tekstach pisanych dla „Budki Suflera” również nawiązywał do politycznej rzeczywistości: „Nie ufaj zbyt nowym modom/ Które dziejowy niesie wiatr/ Nim w lepsze jutro Cię powiodą/ Skąd przyfrunęły, lepiej sprawdź/ Nie ufaj zbyt świeżym hasłom/ Na których jeszcze farba schnie/ Nim uznasz je za swoje własne/ Z historii parę lekcji weź [...]/ Choćbyś za sobą spalił mosty/ Z przeszłością wszelki zerwał pakt/ Na Twojej drodze znów wyrosną/ Nowi prorocy starych kłamstw/ Co jakiś czas przez drzwi otwarte/ Ktoś usiłuje z trudem przejść/ Co jakiś czas z tysiąca gardeł/ Na nowo płynie stara pieśń”⁵.

Podobnie zakamuflowane teksty znajdujemy w utworach „Perfectu”, m.in. w znanej „Autobiografii”: „Miałem dziesięć lat/ Gdy usłyszał o nim świat/ W mej piwnicy był nasz klub/ Kumpel radio zniósł/ Usłyszałem blue suede

⁴ „Arahja” z płyty „Spokojnie”, Kult, Polton 1989.

⁵ „Wszystko to widział świat” z płyty „Za ostatni grosz”, Budka Suflera, Tonpress 1982.

shoes/ I nie mogłem w nocy spać/ Wiatr odnowy wiał (wujek Józek zmarł)/ Darowano reszty kar/ Znow się można było śmiać/ W kawiarniany gwar/ Jak tornado jazz się wdarł/ I ja też chciałem grać”⁶.

W tym okresie również zespół „Lady Pank” słynął z czytelnych aluzji do rzeczywistości politycznej⁷. W jednym ze swych największych przebojów, piosence „Mniej niż zero” śpiewał: „Zawodowi macherzy od losu/ Specjaliści od śpiewu i mas/ Choćbyś nie chciał i tak znajdą sposób/ Na swej wadze położyć nie raz”⁸. Okres lansowania utworu, powstałego wiosną 1983 roku, zbiegł się ze śmiercią warszawskiego maturzysty Grzegorza Przemyska, zamordowanego przez Milicję Obywatelską. Fragment „Twoje miejsce na Ziemi tłumaczy/ Zaliczona matura na pięć/ Są tacy – to nie żart/ Dla których jesteś wart/ Mniej niż zero...” nie tylko fani odbierali jako nawiązujący do tragedii. Dokumenty ówczesnego MSW świadczą o wzmożonym zainteresowaniu utworem i próbach wyeliminowania go z Listy Przebojów Trójki⁹.

Tekst „Fabryki małp” zespołu „Lady Pank” również nawiązywał do ówczesnej rzeczywistości: „Miliony głów, łap w pazury zbrojnych/ Gotowych do walk o byle co/ Dookoła wre stan totalnej wojny / Zabijać się to jedyny sport/ Fabryka małp, fabryka psów/ Rezerwat dzikich stworzeń/ Zajadłych tak, że nawet Bóg/ I Bóg im nie pomoże/ Nie pomoże [...] / Gdzie spojrzę dookoła dzungla [...] Otwieram drzwi i znow dzień jak co dzień/ Donośny huk stu i więcej dziać/ Coś dzieje się wciąż na Bliskim Wschodzie/ Za progiem znow mój normalny świat”¹⁰. Podobnie w piosence „Du du” muzycy przedstawili swoją ocenę polskich realiów: „Du-du-dużo, dużo nas/ I więcej będzie wnet/ Du-du jest i piec i gaz/ A skutków jakoś niet/ Coraz większa ślinka płynie z ust/ Dzi ki rośnie smak/ Tylko na to, żeby chlebek rósł/ Wciąż pomysłu brak/ Chociaż się pojawia raz po raz/ Taki co już wie/ Jednak w końcu/ Wciąż wystaje nam/ Wielkie gołe De/ Gołe De”¹¹.

Atmosferę poranka 13 grudnia 1981 roku oddała w utworze „Poranna wiadomość” „Republika”. Pierwsze odliczanie od trzynastu: „trzyścieście/ dwaścieście/ [...]” nawiązywało do daty 13 grudnia, kolejne – od szesnastu – do 16 miesięcy tzw. karnawału Solidarności. Na tle muzyki słychać szepty kobiety

⁶ „Autobiografia” z płyty „Unu”, Perfect, Tonpress 1982.

⁷ W. Ferfecki, *Rymy, których politycy słuchać nie lubią*, „Rzeczpospolita”, z dn. 2.06.2011, s. A8.

⁸ „Mniej niż zero” z płyty „Lady Pank”, Lady Pank, Tonpress 1983.

⁹ http://www.bibliotekapiosenki.pl/Mniej_niz_zero; <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/80073,sb-bala-sie-listy-przebojow-trojki.html>; <http://free4web.pl/3/2,35873,104209,3984109,Thread.html>, dostęp z dn. 29.05.2012.

¹⁰ „Fabryka małp” z płyty „Lady Pank”, Lady Pank, Tonpress 1983.

¹¹ „Du du” z płyty „Lady Pank”, Lady Pank, Tonpress 1983.

i mężczyzny: „– Słyszałaś to, słyszałaś?/ – Tak, to nie jego/ – No, może coś, może coś... nie wiem, już nie wiem... Słyszałaś to naprawdę?/ – Nie wiem wiesz, chyba nie... niedokładnie/ – Nie? Ja to słyszałem dokładnie. Będę musiał chyba... do cholery, będę musiał chyba iść [...]/ – Wiesz co się będzie działo za chwilę tutaj?/ – Nie dotykaj, nie dotykaj/ – Wiesz co mnie... zaraz... tak nie może być/ – Nie zostań, zostań/ – Nie, muszę iść. Gdzie jest mój płaszcz... Gdzie mój płaszcz jest?/ – No, dosyć, nie płacz już/ – Fajnie było? Nie możemy tutaj zostać. Pójdź za mną. Pójdź za mną./ – Tak?/ – No tak, no... To nie ma sensu, wiesz, tu siedzieć/ – Ale – tam chcesz iść?/ – Obojętnie gdzie. Musimy/ – Nie. Zostańmy tutaj.../ – Nie... Tutaj to jest złe miejsce. To nie jest dobre miejsce/ – Ale tu jest ciepło/ – Ciepło...”¹². Grzegorz Ciechowski niejednokrotnie podkreślał, że w utworze przytoczył słowa swoje i żony z tamtego poranka.

Wydarzenia w Polsce inspirowały nie tylko rodzimych muzyków. Zespół „U2” pod wpływem informacji o stanie wojennym nagrał piosenkę „New Year’s Day”¹³, zaś jeden z wokalistów „ABBY” w amerykańskim programie przekazał wyrazy współczucia dla Polaków¹⁴.

Rzeczywistość PRL nie pozwalała na jawną krytykę działań rządzących. Artyści odczuwali to poprzez naciski na zmianę fragmentów tekstów, wstrzymywanie koncertów czy groźbę odmowy wydania paszportów¹⁵. Mimo to, jednak w wielu utworach autorom udało się „przemycić” opis własnego stosunku do rzeczywistości. Zdarzało się, że przyczyniały się do tego również błędy osób cenzurujących teksty – wers z „Autobiografii” o wietrze odnowy zastąpił niezaakceptowany przez cenzurę wers o śmierci „wujka” Józka¹⁶. Muzycy nagrali utwór z poprawionym tekstem, natomiast fani zespołu do dziś pamiętają tekst piosenki opublikowany w piśmie „Świat Młodych” z oryginalnym, za sprawą niedopatrzenia cenzorów, wersem¹⁷.

Nie tylko w PRL-u tworzono piosenki krytyczne wobec polityków. Przekonać się miał o tym pierwszy wybrany w powszechnych wyborach prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, któremu Kazik wypomniał niezrealizowaną obietnicę wyborczą: „Obiecałeś 100 milionów, wyraźnie słyszałem/ I minęło tyle czasu, ja nic nie dostałem/ Czekam jeszcze trzy dni i ani chwili dłużej/ Niecierpliwość moja wzrasta, gdy czekanie się wydłuża/ Moi wszyscy koledzy, oni

¹² „Poranna wiadomość” z płyty „Nieustanne tango”, Republika, Polton 1984.

¹³ Bono, The Edge, A. Clayton, L. Mullen Jr, *U2 o U2*, In Rock, Poznań 2009, s. 237.

¹⁴ M. Tarka, J. Skaradziński, *ABBA. Zwycięzca bierze wszystko*, In Rock, Poznań 1999, s. 96.

¹⁵ <http://free4web.pl/3/2,35873,104209,3984109,Thread.html>, dostęp z dn. 30.05.2012.

¹⁶ <http://www.bibliotekapiosenki.pl/Autobiografia>, dostęp z dn. 30.05.2012.

¹⁷ <http://www.historycy.org/index.php?showtopic=14688>, dostęp z dn. 30.05.2012.

myślą tak samo/ Gdy się kładą wieczorem i gdy wstają rano/ Pamiętają Twoje słowa, gdy słuchali Cię na placu/ Wałęsa, dawaj moje 100 milionów [...]”¹⁸. Lech Wałęsa stał się również bohaterem piosenki zespołu „Big Cyc”, której już sam tytuł „Nie wierzcie elektrykom” jednoznacznie definiował polityka, którego dotyczył utwór: „W naszej chacie zawsze było ciemno, mieszkamy wszyscy przy ulicy Ciasnej/ Ciemnota tutaj to codzienność, tylko piwo bywa czasem jasne/ Aż zjawił się czarodziej z bajki, co zrobił zwarcie gdzieś w centrali/ Był to elektryk ze Stoczni Gdańskiej i mówił, myśmy mu zaufali [...] / Dozorca z bloku dostał szału, a dzielnicowy wyparował/ Wszyscy wokół wpadli w zachwyty, a wódz osiedla zachorował/ »Od dziś żarówki będą się palić« – krzyczał elektryk z naszego dachu/ »Koniec, koniec rządów centrali«, nieżywi idą bawić się w piachu [...] / Od kiedy elektryk został dozorcą, to lata z siekierą po całej dzielnicy/ Żarówki pękły lub się nie palą, jest ciemno jak było i tylko ktoś krzyczy: [...] / »nie wierzcie elektrykom«”¹⁹.

Również prezydent Aleksander Kwaśniewski stał się bohaterem kilku piosenek. Pierwsza z nich w prześmiewczy sposób przedstawiała polityka jako gwiazdę: „Znad pól i łąk – dla chętnych rąk/ Nadchodzi ona – białoczerwona/ Plemienna – brzemienista/ W sam raz dla mas/ Nowa gwiazda na niebie/ Nowa gwiazda dla ciebie/ Popatrz – nowa gwiazda/ Widzisz – ale jazda/ Zza gór i rzek – wyszła na brzeg/ Z samego rana – sformatowana/ Przyjdź do mnie nieskromnie/ W sam raz na czas/ [...] Ty mnie dzisiaj zresetujesz – będę żył od nowa/ Ty mnie dotkniesz tam, gdzie trzeba – i spokojna głowa/ Czekam tu na ciebie, czekam na tej grubej kresce/ Ty mnie dzisiaj zresetujesz – pożyczmy jeszcze [...]”²⁰. Teledysk pokazywał w krzywym zwierciadle audycje telewizyjne typu studio wyborcze, natomiast fragment nawiązujący do pieśni „Oka” („Spoza gór i rzek/ wyszliśmy na brzeg”) sugerował, że bohaterem piosenki był kandydat lewicy, Aleksander Kwaśniewski.

Drugim utworem poświęconym krytyce ówczesnego prezydenta był utwór „Mr. President” zespołu „T. Love”: „Hej Mr. President/ Nigdy nie lubiłem Cię/ Wśród okrzyków, salw i braw/ Rzucam pawia na Twój staff/ Ekscentryczny tak/ Hej Mr. President/ Mega garnitur mucha nie siada/ Lecz Ty mi dalej w głowę farmazony wkładasz/ Chcesz być mi bliski, ale dla mnie jesteś śliski/ Władza jak sadza na kompleksach się osadza [...]”²¹.

¹⁸ „100 000 000” z płyty „Spalaj się”, Kazik, Eska 1993.

¹⁹ „Nie wierzcie elektrykom” z płyty „Nie wierzcie elektrykom”, Big Cyc, Polskie Nagrania Muza 1991.

²⁰ „Nowa gwiazda” z płyty „Słodka maska”, Elektryczne gitary, Universal Music Polska 2000.

²¹ „Mr. President” z płyty „I hate rock’n’roll”, T.Love, EMI Music Poland 2006.

Aleksander Kwaśniewski stał się też bohaterem piosenki „Disco Olo” kabaretu OT.TO: „Chodź na molo, załóż polo/ Zaśpiewamy disco polo/ Będzie sobie tańczył Olo/ Olo? Kto to jest ten Olo?/ Chodź na pole, załóż polo/ Zaśpiewamy disco polo/ Będzie sobie tańczył Olo/ Olo? Kto to jest ten Olo?/ Łatwiej jest sprawować władzę/ Gdy się żonę ma jak Shazzę”²².

Nie tylko prezydentom poświęcano indywidualnie piosenki. Utwór zespołu „Kult” „Panie Waldku, Pan się nie boi, to tylko lewy czerwcowy z próby” poświęcono Waldemarowi Pawlakowi: „Z kamienną twarzą siedzę przy stole/ Przy nim ludzie których mniej wołę/ To stało się tak nagle dziełem przypadku/ – Kto z nas? Może Pan, panie Waldku? [...] Słońce pada oknem na nasze głowy/ W ten poranek piękny czerwcowy/ Za ścianą, kłóć się frakcje/ W tym roku chyba nici z wakacji/ Patrę na swoje palce pod stołem/ Nie daję poznać, że trochę się boję/ Trzeba trzymać fason w każdej chwili/ Zwłaszcza wtedy, kiedy wszystko się wali/ [...] Słyszę, że musimy robić coś konkretnego/ Bo inaczej to wywloką każdego/ Przez głośnik słychać, co się dzieje na Sali/ Już właściwie się zdecydowałem/ Tak Panie Waldku, Pan się nie boi/ Dwie trzecie Sejmu za Panem stoi/ Panie Waldku, Pan się nie boi/ Cały naród murem za Panem stoi”²³.

Takiego „zaszczytu” dostąpiła również posłanka Samoobrony, Renata Beger. Muzycy „Big Cyca” nawiązali w swym utworze zarówno do wypowiedzi posłanki dotyczących seksu, jak również do stawianych jej podejrzeń o fałszowanie podpisów: „Droga Renato Beger, piszę do Pani list/ Czytałem dziś w gazecie, mam tu taką myśl/ Że tak jak konie owies, ty mocno lubisz seks/ Więc co Ty na to powiesz, by schrupać także mnie/ Ja jestem fajny chłopak i mięśnie silne mam/ Na pewno się spodobam i szczęście Tobie dam/ Ty jesteś tak wspaniała i cwana jesteś też/ Podpisy sfalszowałaś, lecz nie oszukasz mnie/ Najdłuższy warkocz w Sejmie, mówią o Tobie tak/ Masz ciało bardzo piękne, lecz przy zamkniętych drzwiach/ Ty czytasz: «Rywingate», a myślisz «Rywingajt»/ Bo angielskiego przecież nie nauczyli Cię/ Żłoty warkocz, tak dzisiaj mówi się o Tobie/ Żłoty warkocz, coś co blondynka ma na głowie/ Żłoty warkocz, ty wzbogacasz swojską glebę/ Żłoty warkocz, Sejm bardzo nudny jest bez Ciebie”²⁴.

Z kolei braciom Kaczyńskim poświęcił swój utwór Maciej Maleńczuk. W piosence „Kaczory” ukazał w sposób jednoznaczny swój stosunek do obu polityków: „Więść się po kraju jak echo poniosła:/ Oto premierem zostaje Jarosław/ Brat prezydenta, do tego bliźniaczy/ Tak władzę w kraju przejął duet

²² http://www.tekstowo.pl/piosenka,ot_to,disco_olo.html, dostęp z dn. 30.05.2012.

²³ „Panie Waldku, Pan się nie boi, to tylko lewy czerwcowy z próby”, z płyty „Dziewczyna bez zęba na przedzie”, Kult, S. P. Record 1998

²⁴ „Żłoty warkocz” z płyty „Bombowe hity czyli the Best of 1988–2004”, Big Cyc, 2004.

kaczy/ Niskich, co mierzą w obwodzie nie mało/ Łatwiej przeskoczyć, niż obejść się dało/ Stwór to dwugłowy oraz czteronogi/ Takoż rąk ma czworo skorych do przestrogi [...]/ Wstyd za taką Polskę/ Wszyscy nas wyśmiali/ Żeśmy taki duet do władzy wybrali/ Śpij z ręką w nocniku, Ojczyzno Kochana/ Na lat pięć lub dziesięć kadencja wybrana". O braciach Kaczyńskich śpiewał również „Big Cyc”: „Ludzie w Polsce byli pewni, że to jest mój brat/ razem ukradliśmy księżyc oszukałem was/ twardo ukrywałem prawdę jak spiżowy dzwon/ że to wcale nie mój bliźniak tylko to mój klon/ Atakują klony będą nas miliony/ dzisiaj Polska i Europa jutro cały glob/ Atakują klony będą nas miliony/ kiedy władza w moich rękach, rozmnażaniu stop”²⁵.

Po katastrofie smoleńskiej śpiewano już tylko o Jarosławie Kaczyńskim. W trakcie prezydenckiej kampanii wyborczej r. 2010 z piosenką „Wybory 2010” wystąpił Janusz Palikot, który przy wsparciu muzyków wykonywał publicznie utwór. Odniósł się w nim jednoznacznie do kandydatury Jarosława Kaczyńskiego na prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej: „Nie jestem już żaden smarkacz/ Łeb mam pokryty siwizną/ Nie zagłosuję na Jarka/ Bo zbyt cię kocham, Ojczyzno!/ Niejeden ciężar na barkach/ Dźwigałem, znosiłem trudy/ Nie zagłosuję na Jarka/ Bo dość mam kłamstw i obłudy/ Gdy spytasz mnie, niedowiarka/ Dlaczego? Wyznam ci szczerze:/ Nie zagłosuję na Jarka/ Bo w żadną zmianę nie wierzę/ Skąd wiem, że wybór niedobry?/ Nie wierzę w zmiany oblicza/ Bo nie chcę powrotu Ziobry/ I teczek Macierewicza/ Bo nie chcę mieć Prezydenta/ Co straszy gejem i Żydem/ Co w każdym widzi agenta/ I może zaszczyć jak Blidę/ Na Jarka nie oddam głosu/ Za czasy, gdy był premierem/ Za ten upadek etosu/ I koalicję z Lepperem/ Za to, co wciska ludowi/ Na co pozwala i sprzyja/ Za to, co pisze Sakowicz/ I głosi Radio Maryja/ Za sieć podsłuchów i haków/ Wydanie walki elitom/ Za to, że skłócił Rodaków/ Za IV Rzeczpospolitą/ Dziś w duszy mej zakamarkach/ Odkrywam decyzji sedno:/ Nie zagłosuję na Jarka/ Bo nie jest mi wszystko jedno/ Wybaczcie drwinę i sarkazm/ Odporność z wiekiem się zmniejsza/ Nie zagłosuję na Jarka/ Bo Polska jest najważniejsza!”²⁶.

Również Donald Tusk doczekał się piosenki poświęconej jego osobie. Jest nią pastisz czeskiego utworu „Jožin z Bažin”, piosenka „Donald marzy” wykonywana przez Kabaret Pod Wyrwigroszem: „Premier Tusek rusza w kraj, wypożyczył quady/ Polną drogą jedzie, bo nie ma autostrady/ Nagle mina, straszna mina, talib Matko Święta!/ Nie to tylko obrażona, mina prezydenta!/ Donald marzy, żeby było miło/ Donald marzy, żeby się spełniło/ Donald marzy, żeby

²⁵ „Atakują klony”, Big Cyc, z płyty „Moherowe berety”, Uniwersal Music Group 2006

²⁶ http://www.dziennikwschodni.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100628/WYBORY_PREZYDENCKIE_2010/956364772, dostęp: 23.05.2012.

polskie ludzie/ Donald marzy, taplali się w cudzie/ Do Donalda marzeń do-
rzucmy jeszcze to/ Żeby do kosmosu doszedło się pieszko!/ Leci premier a z nim
Rząd, lecą do Brukseli/ Z góry patrzą na stadiony, które chciał by mieli/ Lecz
w podróży tej podniebnej odczuwają braki/ Bo samolot którym lecą, rąbnęli
bliźniaki!/ [...] Idzie premier hop sa sa, podwyżkami dzieli/ Ma ukrytych zło-
tych sto dla nauczycieli/ Lech prezydent pyta go, gdy Donalda spotka/ Skąd
Ty kasę na to masz? Wygram w totolotka!/ [...] Żeby mu dopomóc pomarzcie
razem z nim/ Chcieliście Irlandię, a macie czeski film!"²⁷.

Bohaterami utworów krytycznych bywali nie tylko poszczególni politycy,
ale i całe partie. Zespół „Piersi” w tytule jednej ze swoich piosenek, będącej
pastiszem znanej pieśni religijnej, uwiecznił ZChN, drwiąc z bliskich relacji
członków partii z duchowieństwem: „Ksiądz proboszcz już się zbliża, już puka
do mych drzwi/ Pobiegnę go przywitać, w mym ręku wino drży/ O szczęście
niepojęte, ksiądz sam odwiedza mnie/ Sąsiedzie wspomóż rentą, bym mógł
pokazać się [...]”²⁸. Z kolei „Big Cyc” w utworze „Piosenka o Solidarności, czy-
li wszystko gnije” w ostrych słowach skrytykował działaczy, którzy sprze-
dali ideały, o które kiedyś, pod sztandarami Solidarności, walczyli: „Oto sta-
ry jest kombatant, co zasługi ma wspaniałe/ Kiedyś z ludem był pod stoczną,
noce spędzał w styropianie/ Teraz się urządził nieźle i ma w d... robotników/
Co dzień kradnie ile wlezie i nie znosi głośnych krzyków/ Inny lider co nie-
dawno światem pracy się przejmował/ Teraz jedzie ładną Lancią, w bagażni-
ku k... schował/ Po pijaku wali prawdę i przyznaje się otwarcie/ Ja ich nigdy
nie lubiłem, za to kocham dobre żarcie [...]/ Trzeba było coś obiecać ludziom,
żeby głosowali/ Wolna Polska, raj na ziemi, demokracja i pluralizm/ Wszyst-
ko było takie proste, większość w bajki uwierzyła/ Chcieli mieć bogatą Polskę,
Bóg gdzieś jest, lecz forsy nie ma/ Już przestańcie protestować, lepiej idźcie się
pomodlić/ Stulcie ryja i do pracy! Dajcie nam trochę porządzić/ To elita poli-
tyczna, kiedyś w sierpniu było fajnie/ Teraz mówią na nich „oni”, wszyscy sie-
dzą równo w bagnie/ Wszystko gnije, wszystko gnije, wszystko gnije/ Smród
unosi się, unosi się i bije”²⁹.

Politycy, jako grupa, bez rozróżniania ze względu na przynależność par-
tyjną, również byli negatywnymi bohaterami utworów muzycznych. Przy-
kładem jest utwór „Kto Cię obroni Polsko” z r. 2004 grupy „KSU”: „Wyssali

²⁷ http://www.tekstowo.pl/piosenka,kabaret_pod_wyrwigroszem,donald_marzy.html, do-
stęp z dn. 30.05.2012.

²⁸ „ZChN zbliża się” z płyty „Piersi ...przeboje”, Piersi, Silverton 1998.

²⁹ „Piosenka o Solidarności czyli wszystko gnije” z płyty „Wojna plemników”, Big Cyc, Bass
Records 1993.

z wielu życie/ Zabrali godność nam/ Stworzyli kraj żebraków/ Twierdząc, że
wszystko gra/ Z uśmiechem na ekranie/ Szyderców leci show/ Lwie paszcze
otwierają/ Pożerać ciągle chcą/ Nikt Cię nie broni Polsko/ Gdy wokół głodne
psy/ Upokorzony naród/ Cierpienie, nędza, łzy [...]”³⁰.

Artyści drwili też z samych struktur partyjnych, z formalnej przynależności do nich. Przykładem jest utwór „O partyjo” nawiązujący w swym układzie do litanii maryjnych: „O partyjo ma ukochana, Tobie oddaję cześć/ Tyś mój kraj okryła płaszczem, silnaś, jak młot i sierp/ Opiekunko uciemionych, w Tobie nadzieja ich/ Proszę naucz nas, jak pojmować świat/ Chcę żyć z Tobą przez cały czas/ Gloria, Alleluja, Alleluja [...]”³¹.

Muzycy również i na wyborcach nie zostawili suchej nitki, zwłaszcza tych wyraźnie identyfikujących się z opcją prawicową: „Założ babciu beret moherowy, jest Twój/ Jak w każdą niedzielę, dzisiaj też ruszysz w bój/ Już tą drogą kroczą koleżanki i mąż/ Liga rodzin różańcowych już zaciska krąg/ To jest szlak bojowy, więc maszeruj i giń/ By panował Rydzyk, ale i Ty razem z nim/ Żeby był porządek, zadbaj o to już sam/ Aby wszyscy oglądali telewizję Trwam [...] Moherowe berety panują nad światem/ Moherowe berety – zaczynają krucjatę/ Moherowe berety – zwycięstwo i władza”³².

Przemiany 1989 roku znalazły swe odbicie również w twórczości muzyków. Autorzy tekstów mogli już pisać wprost, co sądzą o rządzących. Mimo to, nie uległ osłabieniu krytyczny stosunek artystów do władz, zmienił się jedynie sposób jego wyrażania; nastąpiła rezygnacja z zawołanych tekstów na rzecz ostrzych, czasem nawet wulgarnych wypowiedzi muzycznych.

Piosenki pro

Całkowicie odmienną grupę utworów stanowią te reklamujące polityków, pisane na zamówienie, tzw. piosenki wyborcze. Pierwszym polskim utworem, który na szerszą skalę reklamował kandydata była piosenka wyborcza Aleksandra Kwaśniewskiego „Ole, Olek” wyśpiewana w 1995 roku przez zespół „Top One” w rytmie modnego wówczas disco-polo³³: „Kadencję już Lechu kończy swą/ Najwyższy czas, aby zmienić go/ Choć wielu jest takich, którzy chcą/

³⁰ „Kto Cię obroni Polsko...” z płyty „Kto Cię obroni Polsko...”, KSU, Sonic sc. 2004.

³¹ „O, partyjo” z płyty „Piersi ...przeboje”, Piersi, Silverton 1998.

³² „Moherowe berety” z płyty „Moherowe berety”, Big Cyc, Uniwersal Music Group 2006.

³³ Zob. M. Cichosz, *(Auto) kreacja wizerunku polityka na przykładzie wyborów prezydenckich w III RP*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 155–156; M. Mazur, *Marketing polityczny. Studium porównawcze prezydenckich kampanii wyborczych w USA i w Polsce*, PWN, Warszawa 2002, s. 235.

Ja jedno wiem, że to będzie on/ Ole, Olek wygraj, na prezydenta tylko Ty/ Ole, Olek dzisiaj wybierzmy przyszłość oraz styl/ Prezydent to taki ktoś jak Ty/ Polityk, co ma realne sny/ I program, więc to na pewno Ty/ Poprowadź kraj poprzez reformy dni”³⁴.

Podczas tej kampanii piosenka „Prezydent” zespołu „Bayer Full” promowała z kolei kandydata PSL, Waldemara Pawlaka: „Złe rządy były w kraju, pożoga, wszędzie gwałt/ Popieła myszy zjadły, już nikt nie liczył strat/ Trza Kmiecia wziąć na rządy, zawyrokował lud/ Tak powstał pierwszy w świecie demokratyczny cud/ Na wybory rodacy, by nie głodował nikt/ Nie z prawicy, lecz z pracy dobrobyt jest i byt/ Na wybory Polacy, zielonym dajcie głos/ Nie lewicy, lecz naszym, na Pawlaka oddaj głos/ Tak Polska Piastem stoi już ponad tysiąc lat/ Niczego się nie boi, gdy z chłopem za pan brat/ Więc nad czym dyskutować, na próżno trwonić czas/ Głosować na Pawlaka, to jest prezydent nasz [...]/ Historia się powtarza, już nie ma co tu kryć/ Znow szajba się przydarza, znow nie zawinił nikt/ Kto za to wszystko cierpi – normalny zwykły człek/ Podatki czy reforma – co lepsze, któż to wie?/ Ja również zagłosuję, być może zmienię coś/ By było lepiej w kraju, więc oddam na to głos”³⁵.

Kilkanaście lat później sztab wyborczy innego kandydata na prezydenta RP, Grzegorza Napieralskiego, również postanowił wesprzeć kampanię piosenką wyborczą. Dla kandydata SLD przygotowano dwa utwory. Jeden z nich, zatytułowany „Są nas miliony” wyśpiewały bliźniaczki z zespołu „2Sisters”, nazywane od tego momentu „bliźniaczkami Napieralskiego” lub „aniołkami Napieralskiego”: „Są nas miliony, razem zdobędziemy świat! To Twoja przyszłość, Twoje nowe „ja”/ Powiedz dlaczego jeszcze wahasz się?/ Przecież dobrze już wiesz/ To on/ Zmieni/ To on/ Właśnie/ To on/ Spraw, że lepszy będzie kraj/ To on/ Zmieni/ To on/ Właśnie/ To on/ Spraw, że to będzie twój czas/ Wolność i równość, przecież tego chcesz!/ Internet, rozwój z każdym nowym dniem/ I pytasz kto to wszystko zrobić ma?/ Czy już Napieralskiego znasz?”³⁶.

Tak, jak w przypadku wyborów prezydenckich bohaterem piosenek wyborczych z oczywistych powodów jest taki czy inny kandydat, tak w przypadku wyborów parlamentarnych i samorządowych piosenki wyborcze promują zwykle całą partię. Nie zawsze piosenki są pisane wprost na zamówienie czy wyraźnie w warstwie tekstowej nawiązują do nazwy partii. W utworze „Niedawno” grupy „Lady Pank” nie pada nazwa partii, mimo to piosenka była

³⁴ http://www.tekstowo.pl/piosenka,top_one,ole__olek.html, dostęp z dn. 27.05.2012

³⁵ <http://teksty.org/bayer-full,prezydent,tekst-piosenki>, dostęp z dn. 30.05.2012

³⁶ http://www.tekstowo.pl/piosenka,2sisters,sa_nas_miliony___piosenka_wyborcza_grzegorza_napieralskiego__.html, dostęp z dn. 27.05.2012

oficjalnym hymnem Unii Wolności przed wyborami parlamentarnymi w 1997 roku: „,Niedawno tak jeszcze było mi wstyd/ Że jestem stąd i że muszę tu żyć/ I nigdy nic pewnie nie zmieni się/ Już cały czas pozostanie jak jest/ Jest taki kraj, myślę o nim nieraz/ Gdzie można chcieć żyć lepiej niż teraz!/ Skąd cały świat tak łatwo dogonić/ To moje sny, przyłącz się do nich !/ Niedawno tak jeszcze nie wiedział nikt/ Jak łatwo uczyć się normalnie tak żyć/ Nie gdzieś daleko stąd, a właśnie tu/ Choć wciąż do przejścia pozostało sto dróg [...]/ Niedawno tak jeszcze było mi wstyd/ Dziś mogę sam wybrać dokąd chcę iść”³⁷.

Partią, która w trakcie kampanii wyborczych postawiła na piosenkę, jest Samoobrona. W przygotowanym w r. 2001 na potrzeby tej partii utworze „Ten kraj jest nasz i wasz” postawiono, podobnie jak w 1995 roku na potrzeby kampanii Kwaśniewskiego, na muzykę disco-polo (utwór ostatecznie okazał się plagiatem³⁸) i prosty odwołujący się do emocji tekst: „Już mówili, że to będzie w końcu raj/ Mlekiem, miodem będzie płynąć kraj/ Bo czerwone wymierało/ Europejskie nadciągało/ Ale skutków nie przewidział chyba nikt/ Nagle w kraju za dużo ludzkich rąk/ A w rolnictwie na alarm dzwon/ Tylko jeden nam pomagał/ Kiedy kłody rzuca władza/ I nie milknie, nie milknie jego głos/ Ten kraj jest nasz i wasz/ Nie damy bić się w twarz/ Będziemy walczyć jak lwy/ I nie przeszkodzi nikt”³⁹.

Waldemar Domański ocenia utwór jako: „kiepski, ale fakt – skuteczny. Zapadł w pamięć, bo miał w sobie dużo atmosfery spotkania w remizie. Niezwykłe dopasowany do środowiska, do kogo miał trafić, to trafił. Ale poza tym superkatastrofa muzyczna”⁴⁰.

Z kolei inny utwór napisany na zlecenie Samoobrony przed wyborami w 2005 roku to piosenka „Polskę trzeba zLepperować” wykonywana przez „Trubadurów”: „Bezrobotni, bez nadziei, w pośredniakach/ Nie ma pracy i perspektyw żadnych nie ma/ Egzystencja śmietnikowa – los Polaka/ Jak bez grosza przeżyć życie – polski temat/ To kraina gdzieś pośrodku Europy/ Ciągłe psuta, rozkradana, chociaż swojska/ Postaw sukna wciąż szarpany przez szakali/ Ten popsuty kraj to jest niestety Polska!/ Polskę trzeba zLepperować!/ Zrobić remont, inny ład!/ Kiedy władza będzie nowa/ Wtedy zmieni się nasz

³⁷ <http://peb.pl/pojedyncze-utwory/294045-rapidshare-lady-pank-niedawno-jest-taki.html>, dostęp z dn. 30.05.2012

³⁸ <http://www.forbes.pl/artykuly/sekcje/wydarzenia/z-piesnia-do-wyborow--lista-piosenek-wyborczych,19199,4>; <http://www.historycy.org/index.php?showtopic=34556>, dostęp z dn. 30.05.2012

³⁹ <http://www.leoslyrics.com/andrzej-lepper/piosenka-wyborcza-samoobrony-lyrics/>, dostęp z dn. 30.05.2012

⁴⁰ R. Radłowska, *Co ma Rocky do Tuska, a Queen do Kaczyńskiego*, (wywiad z Waldemarem Domańskim), <http://krakow.gazeta.pl/krakow/2029020,44425,11632910.html>, dostęp z dn. 29.05.2012.

świat/ ZLepperować trzeba Polskę jak najprędzej/ Zanim oni doprowadzą nas do nędzy/ Ci, co byli, co rządźili, co okradli nas/ ZLepperować kraj ojczysty jest już czas!⁴¹.

Kolejny utwór wykorzystywany przez Samoobronę w kampanii wyborczej to „Dokąd idziesz Polsko” w wykonaniu „Ich Troje”: „Tyle lat historii minęło/ Tysiąc dróg którymi już szłaś/ Niebezpiecznych zakrętów/ I czekanych w nadziei/ Lepszych dni i tłustych lat/ Ojciec mój gdzieś w połowie stulecia/ Patrzył w okno jak dziś patrzę ja/ I zadawał sobie to samo pytanie/ Jak tu będzie za kilka lat/ Dokąd idziesz Polsko/ Dokąd idziesz kraju/ Czy do wrót piekielnych/ Czy do bramy raj/ Czego pragniesz dzisiaj/ Czego ci potrzeba/ Aby dotrzeć prędko/ Do samego nieba/ Jesień znów przywita nas złotem/ I kolejny rok upłynie bez zmian/ I wyruszą ułani za ocean galopem/ Stawiać dom gdzie nie chcą nas/ W święta zagra znów dla nas kolęda/ Usiądziemy tak jak za tamtych lat/ I zadamy sobie to samo pytanie:/ Jak tu będzie za kilka lat?”⁴².

Utwarem promującym całą partię jest również piosenka napisana dla PSL „Człowiek jest najważniejszy” z parlamentarnej kampanii wyborczej r. 2011. Tytuł nawiązywał do nazwy konkurencyjnej partii „Polska jest najważniejsza”: „Chcemy, by praca miała sens/ by polityka miała treść/ By przykład z Polski brał świat/ działamy po to tyle lat/ Dłatego ruszaj jak najprędzej/ trzeba uwierzyć, że ten kraj to raj/ I już od dziś możemy więcej/ Dla Polski wstanie nowy dzień/ Bo to nasz dom/ Narodu więź/ Bo dla nas człowiek najważniejszy jest/ Bo to nasz dom/ To Polska jest/ Wybierzmy PSL!/ Chcemy by człowiek godnie żył/ Szczęśliwy w swoim kraju był/ I żeby równe szanse miał/ Walczymy o to cały czas/ A więc podajmy sobie ręce/ Trzeba uwierzyć, że ten kraj to raj/ Powiedzmy wspólnie: «Stop wojence»/ Dla Polski wstanie nowy dzień [...]/ Chcemy, by u nas rozwój był/ By polski towar wartość miał/ I gospodarka nie szła w tył/ Walczymy o to cały czas/ I tak budujemy naszą przyszłość/ Trzeba uwierzyć, że ten kraj, to raj/ Szacunek, szczęście, zdrowie, bystrość/ Dla Polski wstanie nowy dzień⁴³. W teledysku piosenki wystąpili politycy PSL, m.in. Stanisław Żelichowski. Udział w teledysku polityk tłumaczył wyborem mniejszego zła: „Albo będę ludziom opowiadał, że renty i emerytury będą europejskie, albo że w Polsce jest kupa szmalu i tylko trzeba go podzielić, albo nic nie będę

⁴¹ http://xn--szkoa-n7a.nazaret.org.pl/index.php/tekst/Ich_Troje/Polsk%EA_trzeba_zLepperowa%E6, dostęp z dn. 30.05.2012.

⁴² http://www.tekstowo.pl/piosenka,ich_troje,dokad_idziesz_polsko.html, dostęp z dn. 30.05.2012

⁴³ Nieodpłatna audycja Komitetu Wyborczego Polskie Stronnictwo Ludowe z dn.: 30.09.2011, g. 20.10, nr 1; 06.10.2011, g. 19.10, nr 1; 06.10.2011, g. 20.10, nr 2, Polskie Radio Lublin.

robił, tylko podrygiwał. Wolę tańczyć, niż opowiadać dyrdymały, jak robią to niektórzy politycy⁴⁴. Inne partie zrezygnowały z przygotowań utworu promującego ich w trakcie parlamentarnej kampanii wyborczej r. 2011, tłumacząc to powagą formacji i chęcią koncentracji na programie (SLD), chęcią prowadzenia merytorycznej kampanii w trakcie debat (PO), czy niechęcią do marnowania publicznych pieniędzy (PiS)⁴⁵.

Jednak w kampaniach przed wyborami parlamentarnymi i samorządowymi nie brakowało również piosenek poświęconych pojedynczym kandydatom. Przykładem są piosenki–reklamówki kandydatów z Lubelszczyzny, jak ta promująca lidera lubelskiego PSL, Krzysztofa Hetmana: „Wychodzę na ulicę/ I tylko to, co widzę/ To hasła, które ciągle prześcigają się/ Ten tłum to nic dziwnego/ Lecz z drugiej strony tego/ I czuję, że to dla mnie dzisiaj dzieje się/ Sens ten wybór będzie miał/ Gdy uwierzysz, że/ Człowiek, który ma Twój głos/ Naprawdę jest OK./ I znowu wszyscy mówią/ Że Lubelszczyznę lubią/ Że dla nich moje szczęście najważniejsze jest/ Krzyczą: «Nadają się»/ Lecz chyba raczej nie/ «Potrafię coś tam, coś tam»/ Nie przekona mnie/ Tak myślałem długi czas/ I już teraz wiem/ On zasłużył na mój głos/ Bo Hetman jest OK./ Hetman marszałek młody/ On zawsze szuka zgody/ Bo dobro wspólne tylko tak buduje się/ Więc mnie nie dziwi, że/ Wybrał go PSL/ Liderem partii, on zawsze sprawdza się/ Lubelszczyzna to nasz dom/ Facet o tym wie/ Zasługuje na mój głos/ Krzysiek Hetman jest OK⁴⁶. Innym przykładem jest piosenka wyborcza kandydata do Sejmu z lubelskiej listy PSL – Piotra Rzetelskiego: „Czy czujesz ten bit, czy kumasz te słowa/ Które płyną od ziomali z Chrzanowa/ Nie musisz jechać w Tatry, Sudety czy Pieniny/ Bo Rzetelski w Lubelskim dał frajdę dla rodziny/ Ten facet kuma cha-chę i niezły z niego gość/ Bo zamiast siedzieć cicho, to zaczął robić coś/ Niezłe kopy nam buduje, co nas niezwykle rajcuje/ Stok dobrze ratrukuje, na milion głosów zasługuje/ Naprawdę dobry kolo, a nie jakaś tam ściema/ Rzetelski spoko gość i wątpliwości nie ma/ Jeśli czujesz ten klimat, nie zapomnij kolego/ Weź zajawkę ze sobą i głosuj na ... Rzetelskiego!⁴⁷”

⁴⁴ <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/425912,Piosenki-wyborcze-Hit-czy-kicz>, dostęp z dn. 29.05.2012

⁴⁵ A. Jarczyński, *Piosenki wyborcze. Hit czy kicz?*, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/425912,Piosenki-wyborcze-Hit-czy-kicz>, dostęp z dn. 30.05.2012.

⁴⁶ Nieodpłatna audycja Komitetu Wyborczego Polskie Stronnictwo Ludowe z dn.: 06.10.2011, g. 19.10, nr 1, 4; 06.10.2012, g. 20.10, nr 2, 4; 06.10.2012, g. 21.10, nr 2, 4; 07.10.2012, g. 20.10, nr 3, 5; 07.10.2012, g. 21.10, nr 4, Polskie Radio Lublin.

⁴⁷ Nieodpłatna audycja Komitetu Wyborczego Polskie Stronnictwo Ludowe z dn.: 29.09.2012, g. 20.10, nr 2; 29.10.2012, g. 21.10, nr 3; 03.10.2012, g. 19.10, nr 1; 04.10.2012, g. 19.10, nr 4; 05.10.2012, g. 18.10; 06.10.2012, g. 19.10, nr 2, Polskie Radio Lublin.

Piosenki wyborcze pisane na zamówienie, łączy lekka muzyka i proste, zrozumiałe dla każdego słowa. Wśród gatunków muzycznych dominują disco-polo i pop, w przeciwieństwie do utworów rockowych, które w okresie PRL, choć w zawoalowany sposób, poruszały tematy dotyczące sceny politycznej. Proste, często przesadnie gloryfikujące kandydatów teksty, stały się cechą charakterystyczną piosenek wyborczych. Rzadko ujawniają się autorzy tego typu tekstów. Przyczyną jest niechęć do bycia kojarzonym z daną opcją polityczną i grafo-mańskimi często tekstami. Artyści podkreślają, że nigdy nie napisali piosenki dla żadnej partii, że nie identyfikują się z określoną opcją polityczną. Maciej Maleńczuk w jednym z wywiadów ustosunkował się do kwestii pisania piosenek dla polityków: „Zdarzyło mi się grać na imprezach zamkniętych, na których byli politycy i dziennikarze. Ale nigdy nie grałem na festynach politycznych. Nigdy nie napisałem piosenki dla żadnej formacji, oprócz «Cracovii»⁴⁸.

Muzyka jest nieodłącznym elementem działań politycznych. Na przykładzie polskiej sceny politycznej widoczne jest to zarówno w obszarze krytyki wobec rządzących (w okresie PRL, jak i obecnie), jak również w obszarze marketingu politycznego, poczynawszy od r. 1995. O ile jednak w przypadku piosenek wyborczych możemy mówić o tendencji wzrostowej, jeśli chodzi o ich liczbę, o tyle w przypadku utworów krytycznych wobec rządzących zauważalny jest spadek. Przyczyną jest stosowany coraz częściej medialny bojkot utworów, które w ostry sposób krytykują polityków. Bojkotu takiego doświadczyli wykonawcy piosenek: „Moherowe berety”, „Złoty warkocz” czy „Strach się bać”⁴⁹. Na odtwarzanie tych utworów zdecydowały się tylko nieliczne media. Dlatego też niektórzy artyści rezygnują z zamieszczania w swych utworach odniesień do polityki. Janusz Panasewicz z grupy „Lady Pank”, która na najnowszej płycie „Maraton” nie zamieściła tekstów poświęconych polityce uzasadniał tak swoją decyzję: „Doszedłem do wniosku, że wolę śpiewać o ładnych cyckach fajnej dziewczyny niż o głupim polityku”⁵⁰. O ile bowiem w okresie PRL los piosenki zależał od cenzury, o tyle dzisiaj jej żywot uzależniony jest od decyzji szefa muzycznego każdej stacji. Czy spowoduje to, że piosenki krytyczne wobec władzy ponownie będą funkcjonować jedynie w drugim obiegu? Czas pokaże.

⁴⁸ <http://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/malenczuk-lech-kaczynski-na-wielu-wystapieniach-pa,1,5129261,wiadomosc.html>, dostęp z dn. 17.05.2012

⁴⁹ W. Ferfecki, *Rymy, których politycy słuchać nie lubią*, „Rzeczpospolita”, z dn. 2.06.2011, s. A8.

⁵⁰ *Tamże*.

Bibliografia

Źródła drukowane

- Bono, The Edge, Clayton A., Mullen Jr L., *U2 o U2*, Poznań 2009.
- Cichosz M., *(Auto) kreacja wizerunku polityka na przykładzie wyborów prezydenckich w III RP*, Toruń 2007.
- Perfecki W., *Rymy, których politycy słuchać nie lubią*, „Rzeczpospolita”, 2.06.2011 r.
- Mazur M., *Marketing polityczny. Studium porównawcze prezydenckich kampanii wyborczych w USA i w Polsce*, Warszawa 2002.
- Szwarcman D., *Zaangażowane nuty*, „Polityka” 2011, nr 41.
- Tarka M., Skaradziński J., *ABBA. Zwycięzca bierze wszystko*, Poznań 1999.

Źródła audytywne

- Big Cyc, „Moherowe berety” z płyty „Moherowe berety”, Uniwersal Music Group 2006.
- Big Cyc, „Nie wiercie elektrykom” z płyty „Nie wiercie elektrykom”, Polskie Nagrania Muza 1991.
- Big Cyc, „Piosenka o Solidarności, czyli wszystko gnije” z płyty „Wojna plemników”, Bass Records 1993.
- Big Cyc, „Złoty warkocz” z płyty „Bombowe hity, czyli the Best of 1988–2004”, Big Cyc 2004.
- Budka Suflera, „Wszystko to widział świat” z płyty „Za ostatni grosz”, Tonpress 1982.
- Elektryczne gitary, „Nowa gwiazda” z płyty „Słodka maska”, Universal Music Polska 2000.
- Kazik, „100 000 000” z płyty „Spalaj się”, Eska 1993.
- KSU, „Kto Cię obroni Polsko...” z płyty „Kto Cię obroni Polsko...”, Sonic sc. 2004.
- Kult, „Arahja” z płyty „Spokojnie”, Polton 1989.
- Kult, „Panie Waldku, Pan się nie boi, to tylko lewy czerwcowy z próby”, z płyty „Dziewczyna bez zęba na przedzie”, S. P. Record 1998.
- Lady Pank, „Du du” z płyty „Lady Pank”, Tonpress 1983.
- Lady Pank, „Fabryka małą” z płyty „Lady Pank”, Tonpress 1983.
- Lady Pank, „Mniej niż zero” z płyty „Lady Pank”, Tonpress 1983.
- Nieodpłatna audycja Komitetu Wyborczego Polskie Stronnictwo Ludowe z dn.: 30.09.2011 r., g. 20.10, nr 1; 06.10.2011 r., g. 19.10, nr 1; 06.10.2011 r., g. 20.10, nr 2, Polskie Radio Lublin.
- Nieodpłatna audycja Komitetu Wyborczego Polskie Stronnictwo Ludowe z dn.: 06.10.2011 r., g. 19.10, nr 1, 4; 06.10.2012 r., g. 20.10, nr 2, 4; 06.10.2012 r., g. 21.10, nr 2, 4; 07.10.2012 r., g. 20.10, nr 3, 5; 07.10.2012 r., g. 21.10, nr 4, Polskie Radio Lublin.

Nieodpłatna audycja Komitetu Wyborczego Polskie Stronnictwo Ludowe z dn.: 29.09.2012 r., g. 20.10, nr 2; 29.10.2012 r., g. 21.10, nr 3; 03.10.2012 r., g. 19.10, nr 1; 04.10.2012 r., g. 19.10, nr 4; 05.10.2012 r., g. 18.10; 06.10.2012 r., g. 19.10, nr 2, Polskie Radio Lublin. Perfect, „Autobiografia” z płyty „Unu”, Tonpress 1982. Piersi, „O, partyjo” z płyty „Piersi ...przeboje”, Silverton 1998. Piersi, „ZChN zbliża się” z płyty „Piersi ...przeboje”, Silverton 1998. Republika, „Poranna wiadomość” z płyty „Nieustanne tango”, Polton 1984. T.Love, „Mr. President” z płyty „I hate rock’n’roll”, EMI Music Poland 2006.

Źródła internetowe [dostęp: 30.05.2012 r.]

Bayer Full, *Prezydent – tekst piosenki*, <http://teksty.org/bayer-full,prezydent,tekst-piosenki>
Biblioteka Polskiej Piosenki, *Autobiografia*, <http://www.bibliotekapiosenki.pl/Autobiografia>
Biblioteka Polskiej Piosenki, *Mniej niż zero*, http://www.bibliotekapiosenki.pl/Mniej_niz_zero
Forum fanów Lady Pank, <http://free4web.pl/3/2,35873,104209,3984109,Thread.html>
Historycy.org, <http://www.historycy.org/index.php?showtopic=14688>
Historycy.org, <http://www.historycy.org/index.php?showtopic=34556>
Ich Troje, *Dokąd idziesz Polsko*, http://www.tekstowo.pl/piosenka,ich_troje,dokad_idziesz_polsko.html
Ich Troje – Polskę trzeba zLepperować, http://xn--szkoa-n7a.nazaret.org.pl/index.php/tekst/Ich_Troje/Polsk%EA_trzeba_zLepperowa%E6
Jaryczewski A., *Piosenki wyborcze. Hit czy kicz?*, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artyku-1/425912,Piosenki-wyborcze-Hit-czy-kicz>
Kabaret Pod Wyrwigroszem, *Donald marzy*, http://www.tekstowo.pl/piosenka,kabaret_pod_wyrwigroszem,donald_marzy.html
Leo's Lyrics, *Piosenka wyborcza Samoobrony – Andrzej Lepper*, <http://www.leoslyrics.com/andrzej-lepper/piosenka-wyborcza-samoobrony-lyrics>
Nizinkiewicz J., *Malenczuk: Lech Kaczyński na wielu wystąpieniach państwowych był podpity*, <http://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/malenczuk-lech-kaczynski-na-wielu-wystapieniach-pa,1,5129261,wiadomosc.html>
OTTO, *Disco Olo*, http://www.tekstowo.pl/piosenka,ot_to,disco_olo.html
PEB, <http://peb.pl/pojedyncze-utwory/294045-rapidshare-lady-pank-niedawno-jest-taki>.
http://xn--szkoa-n7a.nazaret.org.pl/index.php/tekst/Ich_Troje/Polsk%EA_trzeba_zLepperowa%E6
Pit, *Palikot uderza w Kaczyńskiego piosenką „Nie głosuj na Jarka”*, http://www.dziennikwschodni.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100628/WYBORY_PREZYDENC-KIE_2010/956364772

- Przedpełski A., *Z pieśnią do wyborów. Lista piosenek wyborczych*, <http://www.forbes.pl/artykuly/sekcje/wydarzenia/z-piesnia-do-wyborow--lista-piosenek-wyborczych,19199,4>.
- Radłowska R., *Co ma Rocky do Tuska, a Queen do Kaczyńskiego*, (wywiad z Waldemarem Domańskim), <http://krakow.gazeta.pl/krakow/2029020,44425,11632910.html>
- SB bała się listy przebojów Trójki*, <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/80073,sb-bala-sie-listy-przebojow-trojki.html>
- Top One, *Ole, Olek*, http://www.tekstowo.pl/piosenka,top_one,ole__olek.html
- 2sisters, *Są nas miliony* (piosenka wyborcza Grzegorza Napieralskiego), http://www.tekstowo.pl/piosenka,2sisters,sa_nas_miliony___piosenka_wyborcza_grzegorza_napieralskiego__.html

Summary

Polish musicians have been raising the problems concerning the political sphere in their works of art for years. However, the political reality of the People's Republic of Poland (PRL) did not allow them to openly criticise the actions of the authorities. The artists could feel this through being pressurised by the authorities to change some text fragments, through cancellations of their concerts, or threats of being denied their passports. Nevertheless, the authors managed to slip descriptions of their own attitude to the reality in a lot of their works. Because of the censor's interference they presented their own attitude to the communist regime in an oblique way.

The year 1989 was not a turning point in this case: songs critical of the authorities were also created in the Third Republic. Presidents Wałęsa, Kwaśniewski and Kaczyński, as well as lower-echelon politicians, were soon to find it out. The heroes of critical pieces were not only individual politicians but also whole parties, and even voters, in particular those identifying themselves with the right-wing orientation.

In the Third Republic there appeared a new phenomenon: that of writing commissioned songs, so-called „election songs”. What these songs have in common is light music and simple, easy-to-understand words. Disco-polo and pop music are the dominant musical genres unlike rock pieces, which presented the issues concerning the political arena, although in an oblique way, during the period of People's Poland. Simple texts, praising the candidates often in exaggerated terms, have become a characteristic feature of election songs.

However, while we can speak of a growing trend as far as the number of election songs is concerned, in the case of pieces critical of the ruling authorities

a downward trend is noticeable. The reason for that is the media's increasingly frequent boycott of songs which sharply criticise politicians. Will this cause the songs critical of the authorities to be present only in the unofficial, underground sphere? Time will show.

Nota o autorach

Małgorzata Adamik-Szysiak – dr, adiunkt w Zakładzie Dziennikarstwa na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Autorka monografii *Telewizyjna reklama polityczna w Polsce w latach 2005–2010* (Lublin 2012) oraz kilkudziesięciu artykułów z zakresu medioznawstwa i marketingu politycznego. W kręgu jej zainteresowań badawczych znajdują się: system medialny w Polsce po 1989 roku w kontekście komunikowania politycznego, marketing polityczny i kampanie wyborcze, mediatyzacja polityki, polityczne *public relations*. Członek Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej.

Wojciech Maguś – mgr, doktorant Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Absolwent politologii (specjalność dziennikarstwo) na UMCS. Wykładowca akademicki. Jego zainteresowania badawcze obejmują mediatyzację polityki, marketing polityczny oraz *public relations*. Współredaktor dwutomowej monografii *Przez Kresy i historię po obrzeża polityki* (Toruń 2011). Członek Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej i Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych.

Wiktor Balcer – mgr, doktorant w Instytucie Politologii Uniwersytetu Opolskiego, socjolog, doradca *public relations*, absolwent Uniwersytetu Opolskiego, Studium Kształcenia i Doskonalenia Pedagogicznego UO, studiów podyplomowych PR Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Iwona Barszczuk – mgr, Uniwersytet Opolski. Jej zainteresowania naukowe oscylują wokół marketingu politycznego, komunikowania politycznego, *public relations* oraz dziennikarstwa.

Adam Drosik – dr, adiunkt w Zakładzie Komunikacji Społecznej i Dziennikarstwa w Instytucie Politologii Uniwersytetu Opolskiego. Redaktor i współredaktor dwóch monografii: *Śląsk Opolski i Opawski w Unii Europejskiej* (Opole 2006) oraz *Władza mediów* (Opole 2010), autor kilkunastu artykułów naukowych. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się na marketingu politycznym oraz nowych mediach. Od kilku lat konsultant polityczny współpracujący z polskimi politykami. Współtworzył szereg kampanii wyborczych. Członek Rady Programowej TVP 3 Opole.

Grzegorz Gielniewski – mgr, doktorant w Zakładzie Dziennikarstwa Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Podejmowana problematyka badawcza obejmuje: marketing polityczny (a w szczególności kreowanie wizerunku), kwestie kształtowania się i funkcjonowania elit politycznych, a także relacje między polityką a kulturą popularną. Obecnie przygotowuje rozprawę doktorską pod tytułem: „Komiks jako forma komunikowania politycznego”.

Magdalena Harkot – mgr, doktorantka w Zakładzie Dziennikarstwa Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Jej zainteresowania badawcze dotyczą problematyki szeroko pojętego komunikowania, w tym komunikowania politycznego oraz miejsca kobiet w przestrzeni społecznej, medialnej i politycznej w Polsce.

Jakub Jakubowski – mgr, doktorant na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w Pracowni Marketingu Politycznego. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się na nowych medach oraz nowoczesnych narzędziach marketingowych.

Agnieszka Łukasik-Turecka – dr, adiunkt w Katedrze Teorii Polityki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Autorka trzech monografii: *Wizerunek Wałęsy w świetle jego wypowiedzi* (Lublin 2000), *Analiza ofert pracy z dodatku „Praca” „Nowej Trybuny Opolskiej” w latach 2003, 2006–2008* (Opole 2009), *Analiza ofert pracy z dodatku „Praca” „Nowej Trybuny Opolskiej” z 2008 roku* (Opole 2009) oraz redaktor naukowy monografii *Reklama w społeczeństwie. Społeczeństwo w reklamie* (Lublin 2010). Jej obszar zainteresowań naukowo-badawczych obejmuje szeroko rozumianą sferę komunikowania politycznego. Członek Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej.

Anita Kozłowska – mgr, doktorantka na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Jej zainteresowania badawcze oscylują wokół: języka polskiej polityki po 1989 roku, komunikowania politycznego, mitologii politycznej oraz marketingu politycznego.

Justyna Maguś – mgr, zatrudniona na stanowisku asystenta w Pracowni Badań nad Instytutem Literackim w Paryżu Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Absolwentka dziennikarstwa i komunikacji społecznej, politologii oraz historii UMCS. Jej zainteresowania badawcze oscylują wokół komunikowania politycznego, publicystyki politycznej oraz historii najnowszej. Członek Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej i Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych.

Magdalena Michno – mgr, doktorantka Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Absolwentka politologii (specjalność dziennikarstwo) oraz stosunków międzynarodowych na UMCS. Podejmowana problematyka badawcza: prawa człowieka – w szczególności w Meksyku i na Kubie, prawa kobiet, feminizm, Islam, *public relations*, integracja europejska.

Wojciech Peszyński – dr, adiunkt na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych UMK. W kręgu jego zainteresowań naukowych znajduje się szeroko pojęta tematyka wyborcza. Autor dwóch monografii: *Pierwsze wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce* (Toruń 2007) oraz *Walka na spoty po polsku. Przypadek polskich kampanii parlamentarnych z lat 2001–2007* (Toruń 2012), współredaktor trzech monografii: *Wybory do Parlamentu Europejskiego. Media i marketing polityczny* (Toruń 2010), *Polityczne aspekty nowych mediów* (Toruń 2010), *Wybory 2010. Polska i Świat* (Toruń 2011), autor kilkudziesięciu artykułów naukowych. Hobby to sport żużlowy (kibic Unibaxu Toruń).

Łukasz Scheffs – mgr, absolwent Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, doktorant w Pracowni Marketingu Politycznego na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa. W obszarze jego zainteresowań naukowych znajdują się zagadnienia związane z marketingiem politycznym oraz zachowaniami politycznymi.

Aleksandra Seklecka – dr, adiunkt w Katedrze Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UMK. Absolwentka politologii i socjologii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Autorka dwóch monografii: *Pełnomocnik Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn* (Toruń 2007), *Polityka – media – manipulacja medialna. Przypadek Polski po 1989 roku* (Toruń 2011), współredaktorka trzech monografii: *Wybory do Parlamentu Europejskiego. Media i marketing polityczny* (Toruń 2010), *Polityczne aspekty nowych mediów* (Toruń 2010), *Wybory 2010. Polska i Świat* (Toruń 2011), autorka kilkudziesięciu artykułów naukowych. Jej zainteresowania oscylują wokół szeroko pojętej tematyki mediów masowych, marketingu politycznego oraz *public relations*.

Anna Szwed – mgr, doktorantka w Zakładzie Myśli Politycznej Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Absolwentka politologii i socjologii na UMCS. Zainteresowania badawcze to: myśl polityczna (zwłaszcza narodowa oraz ludowa), historia najnowsza Polski, konflikty polityczne, psychologia polityki, kultura polityczna.

Mateusz Żukowski – mgr, doktorant Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Absolwent politologii na UMCS. Jego główne zainteresowania badawcze to: narzędzia marketingu politycznego, rola strategii komunikacyjnych w polityce, organizacja sztabów wyborczych.

Recenzowany zbiór obejmuje 16 prac [...] prezentujących różnorodne aspekty wykorzystania marketingu politycznego, *public relations* i reklamy politycznej w kampanii wyborczej. Jest to tematyka niezwykle ważna we współczesnej politologii, jako że postępująca amerykanizacja wyborów w Polsce – związana z coraz powszechniejszym stosowaniem metod i technik marketingowych – wymaga pogłębionej refleksji naukowej dotyczącej stale poszerzającego się spektrum zagadnień łączących się z tym procesem. Dodatkowym, acz niezmiernie istotnym walorem tego tomu, jest konfrontowanie ustaleń teoretycznych z praktyką politycznych działań prowadzonych w toku wyborczej rywalizacji. Ta praktyczna strona w większości prac to rezultat autorskich badań empirycznych, tak ważnych dla rozwoju nauk zajmujących się wielopłaszczyznową analizą zmagania wyborczych.

prof. dr hab. Zbigniew Oniszczyk

